

UDK: 327(4-672EU)(642)
Bibliid 0543-3657, 64 (2013)
God. LXIV, br. 1151, str. 67-85.
Pregledni članak
Primljen: 17. avgust 2013.

Mr Mohedin Ahmad ALMADANI¹

Spoljna politika Evropske unije prema Sudanu

SAŽETAK

Posle sticanja nezavisnosti od britansko-egipatske kolonijalne uprave 1956. godine, u Sudanu je bilo velikih previranja kao što su vojni režimi, civilni ratovi praćeni etničkim, verskim i ekonomskim sukobima između Severnog i Južnog Sudana, državni udar 1989. godine, napadi SAD na Sudan i novi ustav tokom 1989, ustanak u Darfuru, i proglašenje nezavisnosti Južnog Sudana 2011. godine. Drugi civilni rat koji je u Sudanu trajao duže od dve decenije imao je za posledicu više od četiri miliona raseljenih i više od dva miliona poginulih. Osim toga, u sukobu u Darfuru raseljeno je oko dva miliona ljudi, a stradalo je više od 300.000. Stalni sukobi i previranja u Sudanu koji traju od sredine XX veka uticali su na sve susedne zemlje, a mnoge su pružile sklonište za više od pola miliona sudanskih izbeglica. Tome treba takođe dodati i da je Sudan izvor i tranzitna zemlja za trgovinu ljudima, koji su prinuđeni na prinudni rad, prosjačenje ili prostituciju u Evropi, zemljama Bliskog istoka i drugim zemljama.

Sa druge strane, posle osnivanja Evropske unije, uz stalne institucionalne reforme, EU danas ima razvijenu Zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku. Od 2011. godine zvanično je pokrenuta Služba za spoljne poslove EU koja predstavlja diplomatiju Evropske unije. Bitna pitanja spoljne politike Evropske unije prema Sudanu su pružanje pomoći posle sukoba za obnovu ratom zahvaćenih područja, održavanje dijaloga između Republike Sudan i Republike Južni Sudan, kao i pružanje humanitarne pomoći.

Ključne reči: Građanski ratovi, sukobi, izbeglice, trgovina ljudima, Zajednička spoljna i bezbednosna politika EU, Služba za spoljne poslove EU, humanitarna pomoć.

¹ Mr Mohedin Ahmad Almadani (*Mohyedein Ahmad Almadaney*), predavač i doktorant na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu. E-mail: mohyedein@yahoo.com.

Sudsn – istorijat, geopolitički, demografski i ekonomski uslovi

Moderna istorija Sudana bila je veoma burna. Sudan je država u istočnoj Africi, nastala 1956. godine nakon sticanja nezavisnosti od britansko-egipatske kolonijalne uprave. U XIX veku, Sudan je bio unitarna država još od prvog formalnog sistema uprave razvijenog pod tursko-egipatskom vlašću. 1820. godine Egipat i Turska osvajaju Sudan, i vladaju sve do 1881, kada je došlo do ustanka protiv ove egipatsko-turske zajedničke uprave. Već sledeće 1882. godine Velika Britanija osvaja Sudan, a od 1899. Sudan je pod zajedničkom upravom Velike Britanije i Egipta. U narednom delu rada obradićemo najznačajnije sukobe u Sudanu: sukob Severa i Juga, sukob u Darfuru, kao i druga pitanja međunarodnih odnosa i bezbednosti kao što su trgovina ljudima, „prelivanje sukoba“ na susedne zemlje, itd.

Sukobi Severa i Juga Sudana

Sukobi Severa i Juga u Sudanu nastali su još u pretkolonijalnom periodu iz više razloga. Prvo, to je *geografski činilac*, jer je močvara Sud odvajala arapsko-islamski Sever od plemena Animista koje je živelo na jugu Sudana uz poštovanje tradicionalnih religija. Prednosti ove geografske odvojenosti bile su u zaštiti stanovništva koje živi na jugu. Međutim, brojni nedostaci bili su velika kulturna različitost između Severa i Juga, zbog niskog stepena komunikacije i trgovine, kao i izolovanost južnih plemena od spoljnog sveta. Za razliku od njih, kod arapskog stanovništva koje je živelo u deltama Belog i Plavog Nila postojao je veći stepen jedinstva, i povezanosti sa Arapima sa Bliskog istoka. Dakle, odnos između Severa i Juga bio je asimetričan što je povećavalo političku mogućnost Severa da vrši pritisak na Jug. Sledeći uzrok stalnih sukoba su *eksploatacija prirodnih bogatstava i ekonomski činilac*. Još od XVIII veka Sever Sudana vršio je napade na Jug. Iako su na Severu postojala određena prirodna bogatstva (zlato, srebro, slonovača i dr.), postojao je ekonomski interes i potražnja severnog i blikoistočnog regiona za robovima sa juga Sudana. Osim eksploatacije resursa i trgovine robljem, Sever Sudana vršio je i islamizaciju i arabizaciju Juga, što predstavlja *etnički i kulturološki činilac*. U takvim uslovima, stanovništvo sa juga Sudana je tokom XIX veka podržalo rastući uticaj Velike Britanije, tj. Ujedinjenog Kraljevstva (UK) u regionu.

Godine 1899. Ujedinjeno Kraljevstvo i Egipat uspostavili su zajedničku upravu (kondominijum) u kojem su Britanci bili „prvi među jednakima“. Međutim, tenzije između Severa i Juga oko kontrole nad resursima i oko etničkih i religioznih razlika, otežavale su kolonijalnu upravu. Britansko-egipatska uprava nije bila u stanju da zaustavi rastuću težnju za nezavisnošću kako južnih oblasti tako i celokupnog Sudana. Posle ustanka 1955. godine u južnoj provinciji Ekvatorija i (prvog) građanskog rata iste godine, sudanska elita ponudila je garancije Jugu da će se izvršiti federalizacija zemlje, što je Jug i prihvatio.

Na osnovu takvog sporazuma severna i južna elita zajednički su proglasile nezavisnost Sudana 1956. godine.² Međutim, dve godine kasnije vojska pod komandom generala Ibrahima Abuda izvršila je vojni puč i otpočela politiku gušenja opozicije i islamizacije juga. U tom periodu nastala je pobunjenička grupa Anajanaja (*Anya Nya* ili „zmijski otrov“), koja predstavlja novi značajni vojni i politički akter južnih oblasti, sukobljavajući se sa vlastima u Kartumu u prvom savremenom sukobu Sever – Jug. Već 1962. godine izbija građanski rat u južnim oblastima Sudana, u kojima većinom žive hrišćani i crnačko stanovništvo. Dve godine kasnije, pojavila se vojna hunta „Pobunjenici naroda Sudana“, koja je ugušena u komunističkom generalnom štrajku, a iste godine formirana je nova vlada Sudana.

Između Severa i Juga Sudana postoje značajne razlike. Sever je veoma centralizovan dok je Jug decentralizovan. Zajednički arapski jezik i islamska religija su obeležje Severa sudanske države dok je Jug uglavnom razjedinjen na brojne hrišćanske i animističke narode, sem ako izuzmemo novo jedinstvo južnjaka zasnovano pre svega na osećaju represije i marginalizacije od strane Severa. Severni Sudan je istorijski imao dugotrajnu povezanost sa spoljnim svetom dok je Jug uglavnom bio u geografskoj i istorijskoj izolaciji. Konačno, Jug je ekonomski i ekološki bogatiji u odnosu na Sever.

Međutim, zbog sve većih tenzija Sever – Jug, novi vojni puč u maju 1969. godine doveo je na vlast režim Džafara Nimeirija koji je predstavljao pro-arapske i komunističke snage. Međutim, 1971. vođe komunističke partije su pogubljene zbog pokušaja puča protiv Nimeirija. Sledeće godine okončan je građanski rat, a Nimeiri je sklopio sporazum sa Anajanajom u Adis Abebi kojim je Jugu obećana autonomija, čime je završen prvi talas sukoba između Severa i Juga i nastupila je decenija mira. Ugovorom je uspostavljena regionalna samouprava za južne sudanske oblasti. Međutim, ugovor ipak nije uspeo da obezbedi željenu široku autonomiju za Jug. Predsednik države je zadržao pravo veta na svaki pravni akt za koji bi procenio da je u suprotnosti sa Ustavom. Osim toga, predsednik Sudana imenovao je izvršnu vlast regionalnog veća, uključujući i predsednika, ministre i komesare. Dakle, vlast Sudana je, uprkos sporazumu o autonomiji, ostala centralizovana a politička moć koncentrisana na Severu, u glavnom gradu Kartumu, sa većinskim arapsko-islamskim stanovništvom. Takvim okolnostima je doprineo i novi ekonomski faktor u vezi sa eksploatacijom nafte.

Unutrašnji sukobi oko naftnih resursa

Tokom 1978. godine otkrivena su velika nalazišta nafte na jugu Sudana u mestu Bentiju, tako da naftni resursi postaju nov uzrok sukoba između Severa i Juga. Naftna kompanija *Ševron* je još od sedamdesetih godina pružala podršku Nimeirijevoj vladi, u zamenu za Nimeirijevu podršku *Ševronovim* poslovima u Sudanu u vezi sa naftom, što je uticalo na Nimeirija

² Videti: “The World Factbook”, CIA, Internet, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>, 01/03/2013.

Slika 1: Mapa Sudana i Južnog Sudana

Izvor: "The World Factbook", CIA, Internet, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>, 03/03/2013.

da se autoritarno ponaša prema Jugu i da prekrši sporazum koji je očuvao mir u Sudanu oko deset godina. Prema sporazumu iz Adis Abebe iz 1972. godine, Vlada Sudana je kontrolisala naftno istraživanje i proizvodnju, ali je južna regionalna vlada imala pravo na dobit od izvoza iz regije i pravo na poreze od poslovanja u toj oblasti.

Nimeiri je preradio granice između Severa i Juga tokom 1980. godine, formirajući novu federalnu državu oko grada Bentiju koju je nazvao *Jedinstvo*. Ideja stvaranja ove nove države bila je da se omogući zajednička korist od eksploatacije naftnih resursa i za Sever i za Jug. Međutim, u praksi ova država je bila u potpunoj kontroli centralne Vlade Sudana, na štetu južne oblasti. Godinu dana kasnije, kompanija *Ševron* objavila je rezultate istraživanja na naftnom polju *Jedinstvo*, i susednog, naknadno otkrivenog naftnog polja *Heglig* u Bentiju. Prema rezultatima istraživanja sa ovih naftnih polja, potvrđene su ogromne rezerve nafte. Međutim, zbog nepoverenja prema južnim oblastima i želje da prisvoji ekonomsku dobit, Nimeiri 1982. godine menja odluku o izgradnji rafinerije na Jugu. Umesto toga, odlučio je da se izgradi rafinerija i izvozni terminal u blizini luke Sudan koji bi bili povezani sa naftnim poljima pomoću naftovoda dugačkog 1.400 km. Nimeiri je ovom svojom odlukom izvršio direktan politički i ekonomski pritisak na južne oblasti, kojima je uskraćeno pravo na prihod od nafte na osnovu sporazuma iz Adis Abebe iz 1972. godine. Nezadovoljstvo zbog uskraćivanja južnih oblasti na raspodelu dobiti za eksploataciju naftnih resursa dodatno je povećalo tenzije između Severa i Juga.

Pored toga, godine 1983. Nimeiri uvodi šerijatsko pravo u Sudan, i na Jugu sa pretežno hrišćanskim i crnačkim stanovništvom izbija *novi građanski rat*. Regularne i neregularne jedinice Vlade u Kartumu sukobile su se sa novoformiranim snagama *Sudanske narodnooslobodilačke armije* (*Sudanese People's Liberation Army – SPLA*) i *Sudanskog narodnooslobodilačkog pokreta* (*Sudanese People's Liberation Movement – SPLM*), na čelu sa Džonom Garangom de Mabiorom. SPLA je predstavljala vojno, a SPLM civilno krilo celokupne pobune južnih oblasti. SPLA je već iste godine počela da izvodi napade na *Ševronove* naftne instalacije, koji je prvo obustavio rad svojih postrojenja tokom 1984. i na kraju decenije se potpuno povukao.³ Međutim, druge multinacionalne i državne naftne kompanije počele su da se pojavljuju i ostale su aktivne u Sudanu bez obzira na napade SPLA.⁴ Tako na primer, više multinacionalnih kompanija učestvuje u naftnom konzorcijumu *Naftna operativna kompanija velikog Nila* (*Greater Nile Petroleum Operating Company – GNPOK*) koji se od 1999. godine bavi istraživanjima i eksploatacijom nafte u Sudanu. Posle početnih istraživanja nalazišta nafte, unapredili su transport nafte do izvoznih luka i pored već postojećeg naftnog polja *Heglig*,⁵ otvorili su novih osam naftnih polja – *Munga, Garad, El Nar, El Tur, Difra* i druga, na severoistoku Sudana na kojem ova kompanija proizvodi „...oko 300.000 barela dnevno. Nafta se transportuje pomoću naftovoda dugačkog više od 1.500 km, i to oko 60.000 barela nafte dnevno do rafinerije u Kartumu, što je dovoljno za lokalnu potrošnju. Preostali deo se izvozi pomoću tri izvozna terminala u luci Sudan“.⁶ Ista kompanija u Južnom Sudanu u oblasti Maglad nastavila je sa eksploatacijom nafte: „Ova naftna polja na Jugu Sudana povezana su sa naftovodom dugačkim oko 15.000 km do novog izvoznog terminala u luci Bašar u Crvenom moru. Proizvodnja se procenjuje na oko 150.000–300.000 barela dnevno.“⁷

³ Videti: M. Suliman, „Ecology, Politics and Violent Conflict, Respect“, *Sudanese Journal for Human Rights' Culture and Issues on Cultural Diversity*, Issue No. 1, November 2005.

⁴ Videti: Čarls Kegli Jr, Judžin R. Vitkof, *Svetska politika – trend i transformacija*, Centar za studije Jugoistočne Evrope, Fakultet političkih nauka, Diplomatska akademija, Beograd, str. 267–274.

⁵ Videti: Greater Nile Petroleum Operating Company – GNPOC, „Pipeline Route“, Internet, <http://gnpoc.com/pipeline.asp?glink=GL002&plink=PL013>, <http://gnpoc.com/marineTerminal.asp?glink=GL002&plink=PL014>, 10/05/2013. „Kompanija GNPOC izgradila je više od 1.500 km naftovoda od Hegliga do luke Sudan. Osim toga, izgrađeno je šest pumpnih stanica duž naftovoda od Hegliga do luke Sudan. (...) Izvozni terminal u luci Bašar je nova sudanska luka preko koje se nafta izvozi širom sveta. Ova luka nalazi se 25 km južno od luke Sudan.“

⁶ Videti: Greater Nile Petroleum Operating Company – GNPOC, „Exploration & Development Activities“, Internet, <http://gnpoc.com/exploration.asp?glink=GL002&plink=PL011>, <http://gnpoc.com/oilField.asp?glink=GL002&plink=PL012>, <http://gnpoc.com/ProjectOverview.asp?glink=GL002&plink=PL010>, 10/05/2013. „Eksploatacija nafte sa naftnog polja Munga počela je 2002. godine i iznosi oko 27.000 barela dnevno, a procenjuje se da proizvodni kapaciteti iznose oko 40.000 barela dnevno. (...) Trenutno, sa šest naftnih polja moguće je proizvesti oko 300.000 barela nafte dnevno.“

⁷ Videti: Greater Nile Petroleum Operating Company – GNPOC, Internet, <http://gnpoc.com/history.asp?glink=GL001&plink=PL005>, 10/05/2013.

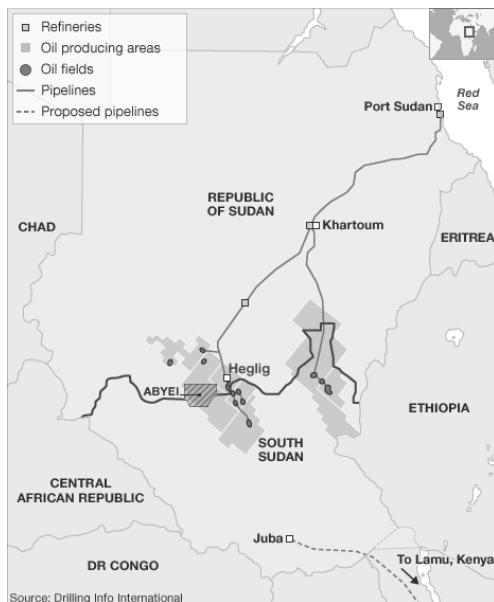
Predsednik Numeiri svrgnut je sa vlasti kada je 1985. izbio vojni puč, a godinu dana kasnije sprovedeni su opšti izbori i izabrana je nova vlada koja je nastojala da omogući mir u zemlji razorenoj građanskim ratom i stalnim sukobima Sever – Jug. Međutim, zbog stalnih političkih i vojnih sukoba, u Sudanu je 1989. godine došlo do novog vojnog puča koji je vodio pukovnik Omar al-Bašir koji se kasnije proglasio predsednikom Sudana. Omar al-Bašir je imao podršku *Islamskog fronta* (*Islamic Front – NIC*).

U Sudanu je uveden federalizam 1992. godine, sa ciljem da se moć raspodeli na lokalni i regionalni nivo. Tada je formirano 26 država koje obuhvataju 150 provincija. Međutim, dok je struktura po karakteru federalna, decentralizacija moći se nije zaista dogodila. Iako se Ustav Sudana menjao nekoliko puta (1956, 1957, 1973 i 1998), a 1972. je donet Akt o samoupravi južnih oblasti kako bi se izvršila racionalizacija i u potpunosti uvažila politička, ekonomska i kulturna raznolikost Sudana, takav politički napor bio je bez naročitog uspeha. Ustav iz 1998. godine bio je kritikovan zbog značajnog naginjanja islamizmu i prevelike centralizacije moći u rukama izvršne vlasti.

Međunarodni sukobi i sankcije Ujedinjenih nacija

Nova faza sukoba počinje 1995. godine kada Vladu Sudana optužuju za pokušaj napada na egipatskog premijera Hosni Mubaraka, a Ujedinjene nacije uvode sankcije protiv njega.

Slika 2: Naftna polja i rafinerije u Sudanu i Južnom Sudanu

Izvor: "Sudan: A country divided – Oil Fields", BBC, Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14092375>, 04/07/2011.

Sjedinjene Američke Države izvele su napad 1998. godine na hemijsko postrojenje u Kartumu, glavnom gradu Sudana, pod pretpostavkom da se tu razvija hemijsko naoružanje kao i da se to obavlja u saradnji sa terorističkom organizacijom Al Kaida. Vlada Sudana negirala je bilo kakvu povezanost sa teroristima i hemijskim oružjem.

Iste godine, u Sudanu je usvojen nov Ustav, a 1999. predsednik Sudana raspustio je Narodnu skupštinu i proglasio vanredno stanje. Od 1999. Vladi Sudana oko izvoza nafte pomažu Kina, Švedska, Kanada i druge zemlje. Međutim, ti pokušaji međunarodne saradnje ostaju u senci stalnih unutrašnjih sukoba u sudanskoj Vladi koji kulminiraju hapšenjem tokom 2001. godine jednog od ideoloških vođa koji je pokušavao da započne mirovne pregovore sa *Sudanskom narodnooslobodilačkom armijom* (*Sudanese People's Liberation Army – SPLA*).

Posle terorističkih napada 2001. u Sjedinjenim Američkim Državama, SAD uvodi sankcije Sudanu zbog optužbe da je vlada Sudana povezana sa međunarodnim terorizmom.

Pokušaj mira u Sudanu?

Mirovni pregovori počinju u junu 2001. godine u Najrobiju, u Keniji, a u septembru Ujedinjene nacije ukidaju sankcije protiv Sudana i podržavaju nastavak pregovora.

Mirovni pregovori i pritisak organizacija za ljudska prava omogućili su da se oslobodi više od 14.500 ljudi koji su bili robovi tokom građanskog rata. Sudan je bio izvor i tranzitna zemlja za trgovinu ljudima. Deca i žene prisilno su odvođeni iz Sudana i bili prinuđeni na prosjačenje i prostituciju u evropskim zemljama, ili na prinudni rad u kućama u zemljama Bliskog istoka, a najviše u Saudijskoj Arabiji, Kataru, Bahreinu i drugim. Osim toga, i muškarci su odvođeni na prinudni rad u bliskoistočne zemlje.

Međutim, iste godine Sudan su pogodile dve velike nepogode – u martu je od suše i gladi stradalo oko tri miliona ljudi, a u avgustu velike poplave u delti reke Nil ostavile su hiljade ljudi bez domova.

Početkom 2002. godine potpisani su sporazum o prekidu vatre i protokol o prekidu civilnog rata između vladinih snaga i SPLM. Tada je prvi put došlo do susreta sudanskog predsednika Al Bašira i Džona Garanga, vođe SPLA, a sastanak je organizovao predsednik Ugande Museveni jer je i njegova zemlja trpela posledice od građanskog rata koji je trajao više od dve decenije. U tom građanskom ratu oko 21.000.000 ljudi direktno je bio pogođen sukobom, a najžešći sukobi vođeni su u oblasti Darfur. Više od dva miliona ljudi je poginulo, i raseljeno više od četiri miliona.⁸

Međutim, neposredno posle potpisivanja ovih dokumenata, Vladine snage ponovo su izvele napad na SPLA i do kraja godine bilo je više sporadičnih sukoba i pokušaja da se nastave mirovni pregovori.

⁸ Videti više o Sudanu: "The World Factbook", CIA, Internet, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>, 01/03/2013.

Sukobi u Darfuru

Dve grupe pobunjenika koje predstavljaju crnačko stanovništvo pobunile su se početkom 2003. godine protiv Vladinih snaga zbog stalnog političkog i ekonomskog pritiska i nepoštovanja potpisanih sporazuma o raspodeli dobiti za eksploataciju naftnih polja. Mirovni pregovori počeli su krajem te godine.

Nova faza sukoba počinje u januaru 2004. godine u Darfuru, na zapadu Sudana, kada su Vladine snage pokušale da uguše ustanak u Darfuru, a kao posledica toga više od 100.000 ljudi izbeglo je u susednu državu Čad. Tokom dve godine žestokih sukoba u Darfuru poginulo oko 200.000–500.000, a ostalo bez domova više od dva miliona ljudi.

Ujedinjene nacije su u decembru 2007. poslale mirovnu misiju u Darfur, i imale su velikih problema da zaustave sukobe koji su počeli da destabilizuju i susednu državu Čad i prerastali u regionalni sukob. Osim toga, Sudan se suočavao sa velikim prilivom izbeglica, uglavnom iz Čada i Etiopije.

Mir u Sudanu

Mirovni pregovori između Severa i Juga trajali su 2002–2004, sa brojnim prekidima. Međutim, u januaru 2005. vladine snage i pobunjenici potpisali su poslednji deo mirovnog sporazuma u Najrobiju u Keniji, kojim se garantuje da pobunjenici imaju autonomiju u južnim oblastima na period od šest godina, i da se nakon toga raspiše referendum o nezavisnosti Južnog Sudana.

Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija odlučio je da u proleće 2005. godine pošalje 10.000 pripadnika mirovnih misija u Južni Sudan.

U januaru 2011. godine održan je referendum na kojem se stanovništvo u južnim oblastima izjasnilo za nezavisnost, i nezavisnost Južnog Sudana proglašena je 9. jula 2011. godine. Mnogi eksperti smatraju da će se „novonastala Republika Južni Sudan suočavati sa mnogim izazovima – a Sudan će biti u jednako teškoj situaciji. Kartum će se suočavati sa naftnim rezervama koje su na Jugu, kao i sa nastavljenim sukobima u Darfuru, ali i sa najnovijim sukobima u Južnom Kordofanu (po drugom izgovoru Kurdufan) i možda i na drugim mestima. Južni Kordofan je velika oblast ove zemlje u kojoj su započeta nova nasilja. Sukobi se vode između Nubijaca, koji imaju veliku podršku od SPLM-Sever i vojnih snaga Sudana, i traju već mesecima. Neke verske grupe pominjale su „etničko čišćenje“ Nubijaca, nakon čega je američki predsednik Barak Obama izrazio zabrinutost zbog izveštaja o napadima i etničkom čišćenju. Vođa SPLM-Sever Malik Agar upozorio je da se borbe koje se vode u Južnom Kordofanu mogu proširiti na državu Plavi Nil, i druge oblasti.”⁹ Više od 70.000 ljudi, većinom Nubijaca, izbeglo je kada su Vladine

⁹ Videti: James Copnall, “How will southern independence affect Sudan?”, BBC, Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14019051>, 04/07/2011; “South Sudan’s flag raised at independence ceremony”, BBC, Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14092375>, 04/07/2011.

snage počele da bombarduju državu u Sudanu Južni Kordofan tokom 2011. godine. Mnogi upozoravaju na izbijanje nove humanitarne krize, jer to ovoga puta nije sukob između Severa i Juga Sudana, već između naroda koji žive u Sudanu.¹⁰

Slika 3: Sudan, Južni Kordofan, Darfur, Južni Sudan i Plavi Nil

Izvor: "Blue Nile: Sudan's new war zone", BBC, Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14092375>, 04/07/2011.

Nakon istorijata, prikazaćemo geopolitičke, ekonomske, etničke, ali i ekološke probleme sa kojima se Sudan suočava. Država Sudan je islamska republika koja se nalazi na severoistoku Afrike, i pre odvajanja Južnog Sudana u 2011. godini, bila je prva po površini na afričkom kontinentu. Sudan je islamska republika, sa glavnim gradom Kartumom, koju na površini od 2.505.813 km² čine 17 država – Aš Šimalaja (*Ash Shimaliyya* – na severu zemlje), Al Bar al Ahmar (*Al Bahr al Ahmar* – duž Crvenog mora), Kartum (*Al Khartoum* – oko grada Kartum), Al Džazira (*Al Jazira* – Džezira), Al Kadarif (*Al Qadarif* – Gedaref), Zapadni Darfur (*Gharb Darfur*), Severni Kordofan (*Shimal Kurdufan*), Južni Kordofan (*Janub Kurdufan*), Kasala (*Kassala*), Nar an Nil (*Nahr an Nil* – duž reke Nil), An Nil al Abijad (*An Nil al Abyad* – oko Belog Nila), An Nil al Azrak (*An Nil al Azraq* – oko Plavog Nila), Sinar (*Sinnar*), Severni Darfur (*Shimal Darfur*), Istočni Darfur (*Sharq Darfur*), Centralni Darfur (*Wasat Darfur*) i Južni Darfur (*Janub Darfur*).

Sudan se na severu graniči sa Libijom i Egiptom, na istoku izlazi dugom obalom od 853 km na Crveno more, i graniči se sa Eritrejom i Etiopijom, na jugu sa Južnim Sudanom, na jugozapadu sa Centralnoafričkom Republikom, a na zapadu, susedna zemlja je Čad. Beli i Plavi Nil ulivaju se kod glavnog grada Kartuma u Nil, jednu od najdužih reka na svetu, te se dolina reke Nil prostire sve do egipatske granice na severu zemlje. Rečni sistem Nila sadrži više od 70% vodnih resursa, uključujući pritoke Plavi i Beli Nil. Značajno je da se odrede i osnovna svojstva sudanske geografije i prirode uopšte. Udeo specifičnih tipova reljefa u teritoriji Sudana su sledeći:

pustinja 19%, 27% savane sa niskim nivoom kišnih padavina, 14% savane sa visokim nivoom kišnih padavina, 10% močvarne oblasti, i planine koje zauzimaju manje od 1% površine. Na severu zemlje većinom su pustinje, dok je duž reke Nil plodno zemljište. Veći deo teritorije Sudana zauzimaju široke ravnice koje se nalaze na 300 do 600 metara nadmorske visine, uglavnom koncentrisane u centralnim i južnijim oblastima. Klima je topla i suva, sa kišnim periodima (od aprila do novembra) koji variraju u različitim regionima, i sa srednjom temperaturom koja varira između 26–36°C. Na krajnjem jugozapadu je gotovo ekvatorska zona: suva sezona je veoma kratka, između dve izrazite kišne sezone sa nivoom padavina koji prevazilazi 1.600 mm. Na severu zemlje, kišne padavine su niske ili nepostojeće, krećući se od nule do 200 mm oko Kartuma. Južno od Kartuma godišnji nivo kišnih padavina se povećava dostižući 700 mm. Dakle, dominantno svojstvo sudanske klime je varijabilnost u kišnim padavinama što predstavlja značajan rizik za tradicionalne poljoprivrednike, čija delatnost zavisi od kišnih padavina ili sušnih perioda.¹¹

Sa stanovništvom od oko 34.850.000 ljudi, Sudan ima relativno mali broj stanovnika u poređenju sa veličinom teritorije. Pustinski predeli na severu i severozapadu gotovo su nenaseljeni, ali prognoze daljeg demografskog trenda ukazuju na veliku stopu rasta u budućnosti. Procenjuje se da će 2025. godine Sudan imati oko 58.000.000 stanovnika, kao i da će godišnja stopa rasta iznositi 1.8% (2013). U glavnom gradu Kartumu živi oko šest do sedam miliona ljudi. Iako najveći deo stanovništva u Sudanu živi u dolini reke Nil, stanovništvo je podeljeno u dve velike grupe civilizacija – arapske na severu i afričke na jugu, dok unutar njih postoje stotine etničkih, plemenskih, kulturnih i jezičkih grupa. Arapi na severu zemlje čine većinu stanovništva (oko 50%), dok crnci čine 30–40%, i to Nubijci žive u dolini Nila (oko 8%), na istoku Bedžaji (oko 6%), dok Furi naseljavaju zapadne delove Sudana (oko 2%). Islam je došao u VII veku iz Egipta i ubrzo postao dominantna religija, tako da od ukupnog stanovništva zemlje, oko 70% su sunitiski muslimani koji naseljavaju severne i centralne oblasti Sudana.¹² Na jugu Sudana žive različite grupe naroda – Dinke, Azande, Neur, Bari i Siluh. Stanovništvo na jugu su animisti, tj. tradicionalne religije (oko 20%) i preostalih 10% čine hrišćani – anglikanci, rimokatolici, protestanti i kopti, jer se na područje Sudana u III ili IV veku proširilo hrišćanstvo. Iako su arapski i engleski zvanični jezici, govore se nubijski, furski i jezici brojnih plemena unutar navedenih grupa naroda. Oko 70% muškaraca, i oko 50% žena je pismeno.

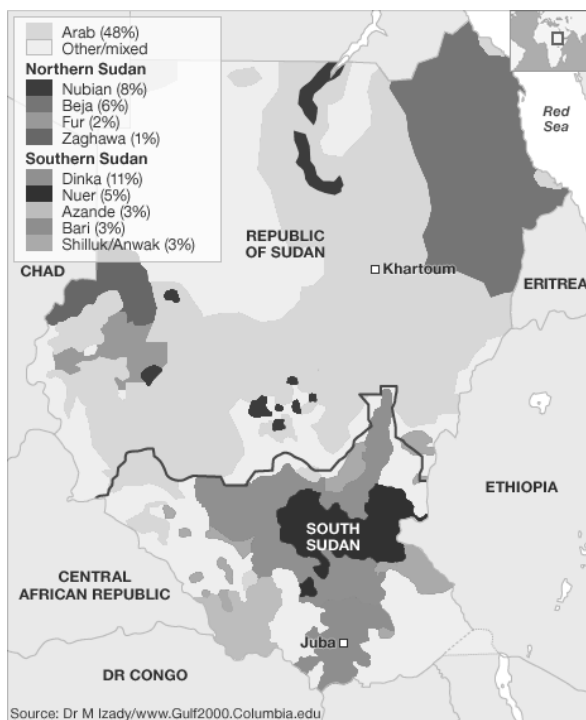
Republika Sudan je veoma siromašna zemlja i ekonomski oslabljena višedecenijskim sukobima, civilnim ratovima, secesijom Južnog Sudana, sa oko 200\$ bruto domaćim prihodom (BDP) po stanovniku. Osim toga, Sudan

¹⁰ Videti: James Copnall, "Sudan's South Kordofan: 'Bombings, blood and terror'", BBC, Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13882924>, 23/06/2011.

¹¹ Videti: *Africa Environment Outlook – Past, present and future perspectives*, UNEP, 2002, pp. 26–31.

¹² Videti više o Sudanu: "The World Factbook", op. cit.

Slika 4: Etničke grupe u Sudanu i Južnom Sudanu

Izvor: "Sudan: A country divided – Ethnic Groups", BBC, Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14092375>, 04/07/2011.

se suočava sa visokom stopom inflacije i stopom nezaposlenosti od oko 20%. Iako obradivo zemljište obuhvata samo 7% teritorije, poljoprivrednom proizvodnjom bavi se oko 80% radne snage, a manji deo industrijom (oko 7%) i pružanjem usluga.

U Sudanu ima značajnih nalazišta prirodnih resursa, i to nafte, srebra, zlata, uranijuma hroma, gvožđa, boksita, bakra, cinka, kalaja, granita, mermera, mangana, kaolina i gipsa. Procenjuje se da je Republika Sudan na 25. mestu u svetu po rezervama nafte.¹³ Međutim, usled kolonijalnog nasleđa kada je britanska kolonijalna politika naglo podsticala slobodnu trgovinu to je doveo do izražene eksploatacije primarnih resursa usled nedostatka razvijene industrijske osnove. Takva tendencija se nastavila i nakon sticanja nezavisnosti, kada je sudanska vlast podsticala izvozno orijentisanu eksploataciju primarnih resursa. Sudanska proizvodnja se uglavnom zasniva na eksploataciji primarnih resursa koja se vrši putem (a) tradicionalne poljoprivrede starosedelačkih naroda zasnovane na kišnim padavinama, (b) krupne mehanizovane

¹³ Ibidem.

poljoprivrede zasnovane na kišnim padavinama/navodnjavanju, kao i (c) kompanijama za ekstrakciju minerala i nafte. Velikim poljoprivrednim sistemima i naftno-rudarskim poslovima uglavnom upravlja trgovačka klasa *jelaba* koja je povezana sa državnim strukturama. Pritom, Jug obiluje većom količinom plodne zemlje, vegetacije, minerala i nafte u odnosu na Sever, što je povećavalo pritisak političkih struktura oko Kartuma prema južnim oblastima. Razvoj mineralnog bogatstva može da proširi i diverzifikuje ekonomsku bazu. Međutim, eksploatacija ovih resursa može da dovede i do novih podela među različitim grupama u zemlji kao što se dogodilo oko pitanja eksploatacije nafte.

Sudan se suočava sa mnogobrojnim ekološkim problemima kao što su oskudica pitke vode, oskudica plodnog zemljišta i erozija zemljišta, širenje pustinja, peščane oluje, periodi stalnih suša i nekontrolisana seča šuma. Klimatske promene i širenje pustinja ugrožavaju opstanak nekoliko miliona Sudanaca koji žive u oblastima ka pustinji Sahel, kao što su nomadi Bedžaji.¹⁴

Osim toga, Sudan se suočava i sa neodrživom eksploatacijom primarnih resursa. Ograničeni razvoj sekundarnog (rudarstvo, industrija, građevinarstvo) i tercijarnog sektora (trgovina, zanatstvo, ugostiteljstvo, turizam i saobraćaj) i korišćenje nerazvijenih tehnologija i nedovoljno stručne radne snage u eksploataciji primarnih resursa doveli su do slabih ekonomskih rezultata. Pritom, došlo je do oskudice inače obilnih i dostupnih prirodnih resursa kako usled njihovog realnog smanjenja tako i zbog isključenja velikog broja društvenih grupa iz njihovog korišćenja na osnovu jednostranih političkih odluka. Finansijski resursi koji bi mogli da podstaknu razvoj ne-tradicionalnih resursa i diverzifikuju ekonomiju nisu došli do izražaja. Umesto toga, usled sukoba Severa i Juga, u velikoj meri prouzrokovanog nejednakim pristupom resursima, naglasak dalje upotrebe resursa stavljen je pre svega na pitanje bezbednosti a ne razvoja. Ekološki program Ujedinjenih nacija vodi brojne programe u Sudanu i u Južnom Sudanu, u kojem je nedavno završeno istraživanje o odlaganju čvrstog otpada.¹⁵ Značajan za suzbijanje i otklanjanje brojnih ekoloških problema, posebno problema širenja pustinja, je Izveštaj UNEP „Procena životne sredine posle sukoba u Sudanu“.¹⁶

¹⁴ Ekološki program Ujedinjenih nacija (UNEP) u svom izveštaju o Africi, dao je moguće scenarije za različite regione ovog kontinenta za period 2002–2032. godine. U Izveštaju se ukazuje na ekološke posledice koje mogu nastati po Sudan i druge zemlje Istočne Afrika, jer je afrički kontinent ekstremno podložan klimatskoj varijabilnosti i klimatskim promenama. Promene koje će nastupiti do 2032. godine su: desertifikacija tj. širenje pustinja, porast nivoa mora, oskudice pitke vode i plodnog zemljišta. *Africa Environment Outlook – Past, present and future perspectives*, UNEP, 2002, pp. 318–348.

¹⁵ Videti: “Municipal Solid Waste Open Dump Site Juba, South Sudan – April 2013”, UNEP, Internet, http://postconflict.unep.ch/publications/UNEP_South_Sudan_Juba_Waste_preliminary_2013.pdf, 10/05/2013.

¹⁶ Videti: “Sudan Post-Conflict Environmental Assessment”, UNEP, Internet, <http://www.unep.org/sudan/post-conflict>, 10/05/2013.

Institucionalni razvoj Evropske unije – spoljna politika EU

Posle formiranja pedesetih godina XX veka Evropske zajednice za ugalj i čelik, Evropske ekonomske zajednice i Euroatoma, i nekoliko decenija kasnije Evropske unije, može se opravdano smatrati da je EU danas jedna od globalnih sila u međunarodnim odnosima.

Evropska zajednica za ugalj i čelik – EZUČ stvorena je 1951. godine Pariskim ugovorom, a Evropska ekonomska zajednica – EEZ i Evropska zajednica za atomsku energiju – EURATOM, formirane su potpisivanjem Rimskih ugovora (države potpisnice: Francuska, Nemačka (Zapadna), Belgija, Italija, Luksemburg i Holandija). Do početka devedesetih godina XX veka ove zajednice su se kontinuirano razvijale – nastao je Evropski monetarni sistem, uspostavljeno je veliko unutrašnje tržište, i pristupile su mu mnoge evropske države, kao što su Španija, Portugalija, Danska, Grčka, i druge.

Osnivanjem Evropske unije 1992. godine Ugovorom u Mاستrihtu nastala je politička, ekonomska i monetarna unija, kada su predviđena njena „tri stuba“ – jedan komunitarni stub čini integracija prethodne tri zajednice (EZUČ, EEZ i EURATOM) u kojem se vode zajedničke politike – regionalne politike, životna sredina, transport, socijalna pitanja, unutrašnje tržište, i drugo. Druga dva stuba posvećena su međuvladinoj saradnji, i to kod drugog stuba po pitanjima *Zajedničke spoljne i bezbednosne politike* (*Common Foreign and Security Policy* – CFSP), i trećeg stuba o međuvladinoj saradnji po pitanjima unutrašnjih poslova, pravosuđa, i imigracije.¹⁷ O institucionalnom razvoju Evropske unije, a posebno po pitanju spoljne politike, postoji nekoliko naučnih radova, među kojima izdajamo *Reforme Evropske unije – Institucionalni aspekti*, Gordane Ilić-Gasmi, posebno ciljeve institucionalne reforme EU iz Amsterdama i Nice.¹⁸ „Na planu spoljne politike EU, glavni izazov sa kojim će se suočiti novi institucionalni sistem EU odnosi se na „kohabitaciju“ između ministara inostranih poslova EU i predsednika Evropskog saveta. Uvođenjem institucionalne figure ministra težilo se očuvanju institucionalne ravnoteže između Saveta, Komisije i država članica...“, opravdano smatra D. Vukčević.¹⁹

Velike promene u oblasti CFSP predstavlja formiranje *Službe za spoljne poslove EU* (*European External Action Service* – EEAS) Ugovorom iz Lisabona iz 2009. godine, koja predstavlja diplomatiju Evropske unije. Od novembra 2009. na čelu ove Službe je visoka predstavnica Evropske unije Ketrin Ešton. Ova služba funkcioniše u saradnji sa dipomatskim službama država članica EU i drugih zvaničnika Evropske komisije i drugih tela EU. „EU

¹⁷ Videti: Jean-Marc Favre, *Osnovi Evropske unije i komunitarnog prava*, Institut G17, Beograd, 2004, str. 12–21.

¹⁸ Videti: Gordana Ilić-Gasmi, *Reforme Evropske unije – Institucionalni aspekti*, Prometej, Beograd, 2004, str. 232–241; 269–270, Duško Lopandić, „Ugovor iz Amsterdama o reformi Evropske unije“, *Međunarodna politika*, br. 1060, 1997; Radoslav Stojanović, *Spoljna politika Evropske unije*, Beograd, 1998.

¹⁹ Dejana Vukčević-Femić, „Izmene u institucionalnom sistemu EU predviđene evropskim ustavom“, u: Živojin Đurić (ur.), *Srpska politička misao*, No. 1–2/2005, str. 127–138.

predstavljaju 139 delegacija EU i kancelarija širom sveta.²⁰ Spoljne politike EU, strategije, instrumenti i misije imaju četiri glavna cilja, a to su: „Oni podržavaju stabilnost, promovišu ljudska prava i demokratiju, nastoje da prošire prosperitet, i podržavaju jačanje vladavine prava i dobrog upravljanja.“ U okviru ove Službe spoljna i bezbednosna politika obuhvata raznovrsna pitanja u svim regionima u svetu, kao što su: globalni izazovi, sprečavanje sukoba, izgradnja mira i medijacija (Egipat i Madagaskar u julu i avgustu 2013), kao i politike prema susednim zemljama, širenje EU, ljudska prava i demokratizacija, životna sredina – zelena diplomatija, zdravlje, obrazovanje, humanitarna pomoć, nuklearna bezbednost, terorizam, i drugo.²¹ Osim toga, EU ima nekoliko posmatračkih misija u Maliju, Pakistanu i Paragvaju, sa ciljem da se unapredi demokratija, ljudska prava i vladavina prava širom sveta.²²

Takođe, u okviru bezbednosne politike EU vodi nekoliko civilnih misija širom sveta, u Avganistanu, na palestinskim teritorijama, u Libiji, Nigeru, Iraku, Kongu i Južnom Sudanu, kao i vojnih misija – EUFOR u Bosni i Hercegovini, EU NAVFOR – u Atalanti, i EUTM – Maliju i Somaliji.

Slika 5: Aktuelne misije EU u Africi, Evropi i Aziji

Izvor: "Ongoing missions and operations", EEAS – CSDP, Internet, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/index_en.htm, 05/06/2013.

²⁰ Videti: "EU External Action Service (EEAS) – Common Foreign and Security Policy – CFSP", Internet, http://eeas.europa.eu/background/organisation/index_en.htm, http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm, http://eeas.europa.eu/cfsp/index_en.htm, 05/06/2013.

²¹ Videti: "EU External Action Service (EEAS) – Policies", Internet, http://eeas.europa.eu/policies/index_en.htm, 05/06/2013.

²² U julu 2013. godine pokrenuta je posmatračka misija EU uoči predsedničkih izbora 28. jula u Maliju. Videti više: EU, "European Union launches Election Observation Mission to Mali, Brisel, 5 July 2013, A 370/13", Internet, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/137770.pdf, 30/07/2013.

Spoljna politika EU prema Sudanu

Posle odvajanja Južnog Sudana 2011. godine, Sudan ima populaciju od oko 35 miliona ljudi, koji čine više od 600 različitih etničkih grupa i govore više od 400 različitih jezika i dijalekata. Zbog stalnih sukoba koji traju od sredine XX veka, građanskog rata koji je trajao više od dve decenije između Severa i Juga Sudana, kao i sukoba u Darfuru i novonastalih sukoba u Južnom Kordofanu, spoljna i bezbednosna politika Evropske unije obuhvata nekoliko bitnih pitanja koja se odnose na Sudan.

Savet EU sastao se u julu 2013. godine i usvojio zaključke o spoljnoj politici EU prema Sudanu i Južnom Sudanu, koji su sada, dve godine nakon sticanja nezavisnosti Južnog Sudana, susedne države koje bi sva sporna pitanja trebalo da rešavaju mirnim putem. U dokumentu se ističe da dve godine nakon nezavisnosti Južnog Sudana, „EU izražava zabrinutost zbog posledica dugotrajnih sukoba u Darfuru i stalnih sukoba u Južnom Kordofanu. Vojne aktivnosti nisu rešenje za te sukobe koji i dalje ugrožavaju mnoge ljudske živote i dovode do novih raseljenih lica. EU apeluje na sve strane da garantuju pristup humanitarnoj pomoći svim ugroženim grupama, da počnu sa pregovorima i odmah zaustave neprijateljstva i nastoje da pronađu dugotrajno političko rešenje”.²³

Glavni prioriteti spoljne politike EU u Sudanu su:

- pružanje novčane pomoći za obnovu i oporavak širom ratom zahvaćenih područja, uključujući i Južni Sudan. Ukupna pomoć (za Sever i Jug) iznosi za pomoć za razvoj: 650 miliona evra od 2005, i humanitarnu pomoć: 776 miliona evra, od 2003. godine; u julu 2010. godine Evropski savet odobrio je da se 150 miliona evra usmeri za „stanovništvo u ratom zahvaćena područja u Sudanu“, uključujući i Darfur;
- primenu reforme vlade, koja je predviđena *Obuhvatnim mirovnim sporazumom* (*Comprehensive Peace Agreement – CPA*) iz 2005. godine, sa ciljem da se zaustavi nastavak daljih sukoba i unaprede demokratske reforme;
- pružanje podrške međunarodnoj zajednici da se nastavi sa pregovorima između sukobljenih strana u Darfuru, kao i između Severa i Juga;
- održavanje dijaloga između vlada Republike Sudan i Republike Južni Sudan i drugih zainteresovanih strana, kao što su nevladine organizacije u, ali i van Sudana po pitanjima od obostranog značaja; nastavak pružanja humanitarne pomoći ako bude potrebna.²⁴

²³ Videti: “Council conclusions on Sudan and South Sudan”, *EU Council of the European Union*, Foreign Affairs Council meeting, Brussels, 22 July 2013, Internet, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/138254.pdf, 30/07/2013.

²⁴ Videti: “EU Relations with Sudan”, *EEAS*, Internet, http://eeas.europa.eu/sudan/index_en.htm, 30/07/2013.

EU vodi misiju u Južnom Sudanu (*The European Union Aviation Security Mission – EUAVSEC*), što predstavljala prvu misiju EU u Južnom Sudanu u okviru Zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU. Pripadnici misije EU angažovani su da jačaju bezbednost na međunarodnom aerodromu u Džubi, jer se Južni Sudan suočava sa problemom organizovanja putničkog i robnog transporta, što doprinosi borbi protiv međunarodnog terorizma i organizovanog kriminala, kao i sprečavanju nekontrolisanog protoka ljudi i roba.

Aktivnosti misije EUAVSEC obuhvataju pružanje pomoći i savetovanja Južnog Sudana da formira organizaciju koja bi se bavila pitanjima bezbednosti na aerodromu u okviru Ministarstva saobraćaja, kao i da unapredi bezbednost na međunarodnom aerodromu u Džubi.

Ova misija EU u Južnom Sudanu počela je sa radom početkom 2013. godine, a čine je 44 pripadnika međunarodnog osoblja i oko 20 pripadnika lokalnog osoblja. Misija će trajati do januara 2014. godine.²⁵

Zaključak

Veoma burna istorija Sudana, od njegovog nastanka kao moderne države 1956. godine, nakon sticanja nezavisnosti od britansko-egipatske kolonijalne uprave, pratili su mnogi unutrašnji sukobi na relaciji Sever – Jug. Osim možda decenije mira, u Sudanu su se smenjivali vojni puč, državni udari, ponovo sukobi Sever – Jug oko naftnih resursa, ili etničke, verske i kulturne raznolikosti, sukobi u Darfuru, dvadesetogodišnji građanski rat, itd. Posle odvajanja Južnog Sudana 2011. godine, stanovništvo Sudana broji oko 35 miliona, a čine ga više od 600 različitih etničkih grupa koje govore više od 400 različitih jezika i dijalekata. Da li će se novonastali sukobi u Južnom Kordofanu preneti na druge oblasti Sudana, i drugo, takođe važno pitanje, da li će uskoro tražiti nezavisnost Darfur ili Južni Kordofan ili neka druga država unutar Sudana? Ovo su aktuelna pitanja međunarodnih odnosa i međunarodne zajednice, a posebno za Evropsku uniju kao jednu od globalnih sila.

EU danas ima razvijenu Zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku, a od 2011. godine zvanično je pokrenuta Služba za spoljne poslove EU koja predstavlja diplomatiju Evropske unije. Bitna pitanja spoljne politike Evropske unije prema Sudanu su pružanje pomoći posle sukoba za obnovu ratom zahvaćenih područja, održavanje dijaloga između Republike Sudan i Republike Južni Sudan, kao i pružanje humanitarne pomoći. Ukupna pomoć Evropske unije (za Sever i Jug) za pomoć za razvoj iznosi 650 miliona evra od 2005, a za humanitarnu pomoć, EU je izdvojila 776 miliona evra od

²⁵ Videti: "European Union Aviation Security Mission in South Sudan", EEAS, Internet, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/mission-description/index_en.htm, 30/07/2013; "The European Union Aviation Security Mission (EUAVSEC)", EEAS, Internet, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/news/20130412_en.htm, 30/07/2013.

2003. godine. Osim toga, u julu 2010. Evropski savet odobrio je da se 150 miliona evra usmeri za „stanovništvo u ratom zahvaćena područja u Sudanu“, uključujući i Darfur. Savet EU sastao se u julu 2013. godine i usvojio zaključke o spoljnoj politici EU prema Sudanu i Južnom Sudanu, koji bi trebalo da nastave dijalog kao dve susedne države. Početkom ove godine EU je pokrenula civilnu misiju u Južnom Sudanu (EUAVSEC) kao prvu misiju EU u Južnom Sudanu u okviru Zajedničke spoljne i bezbednosne politike EU. Pripadnici misije EU angažovani su da jačaju bezbednost na međunarodnom aerodromu u Džubi, što doprinosi borbi protiv međunarodnog terorizma i organizovanog kriminala.

Bibliografija

1. BBC, "South Sudan's flag raised at independence ceremony", Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14092375>.
2. CIA, "The World Factbook", Internet, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>.
3. Copnall, James, "How will southern independence affect Sudan?", BBC, Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14019051>.
4. Copnall, James, "Sudan's South Kordofan: 'Bombings, blood and terror'", BBC, Internet, <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13882924>.
5. EEAS, "EU Relations with Sudan", Internet, http://eeas.europa.eu/sudan/index_en.htm.
6. EEAS, "European Union Aviation Security Mission in South Sudan", Internet, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/mission-description/index_en.htm.
7. EEAS, "The European Union Aviation Security Mission (EUAVSEC)", Internet, http://eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/news/20130412_en.htm.
8. EU, "European Union launches Election Observation Mission to Mali", Brisel, 5 July 2013, A 370/13", Internet, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/137770.pdf.
9. EU Council of the European Union, Foreign Affairs Council meeting, "Council conclusions on Sudan and South Sudan", Brussels, 22 July 2013, Internet, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/138254.pdf.
10. EU External Action Service (EEAS) – Common Foreign and Security Policy – CFSP, Internet, http://eeas.europa.eu/background/organisation/index_en.htm, http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm, http://eeas.europa.eu/cfsp/index_en.htm.
11. EU External Action Service (EEAS) – Policies, Internet, http://eeas.europa.eu/policies/index_en.htm.
12. Favre, Jean-Marc, *Osnovi Evropske unije i komunitarnog prava*, Institut G17, Beograd, 2004.
13. Greater Nile Petroleum Operating Company – GNPOC, "Pipeline Route", Internet, <http://gnpoc.com/pipeline.asp?glink=GL002&plink=PL013>, <http://gnpoc.com/marineTerminal.asp?glink=GL002&plink=PL014>.

14. Greater Nile Petroleum Operating Company – GNPOC, “Exploaration & Develpoment Activities”, Internet, <http://gnpoc.com/exploration.asp?glink=GL002&plink=PL011>, <http://gnpoc.com/ProjectOverview.asp?glink=GL002&plink=PL010>, <http://gnpoc.com/history.asp?glink=GL001&plink=PL005>.
15. Ilić-Gasmi, Gordana, *Reforme Evropske unije – Institucionalni aspekti*, Prometej, Beograd, 2004.
16. Kegli, Čarls Jr, Vitkof, Judžin R., *Svetska politika – trend i transformacija*, Centar za studije Jugoistočne Evrope, Fakultet političkih nauka, Diplomatska akademija, Beograd, 2004.
17. Lopandić, D., „Ugovor iz Amsterdama o reformi Evropske unije“, *Međunarodna politika*, br. 1060, 1997.
18. Stojanović, Radoslav, *Spoljna politika Evropske unije*, Beograd, 1998.
19. Suliman, M., “Ecology, Politics and Violent Conflict, Respect”, *Sudanese Journal for Human Rights’ Culture and Issues on Cultural Diversity*, Issue No. 1, November 2005.
20. UNEP, *Africa Environment Outlook – Past, present and future perspectives*, 2002.
21. UNEP, “Municipal Solid Waste Open Dump Site Juba, South Sudan – April 2013”, Internet, http://postconflict.unep.ch/publications/UNEP_South_Sudan_Juba_Waste_preliminary_2013.pdf.
22. UNEP, “Sudan Post-Conflict Environmental Assessment“, Internet, <http://www.unep.org/sudan/post-conflict>.
23. Vukčević-Femić, Dejana, „Izmene u institucionalnom sistemu EU predviđene evropskim ustavom“, u: Đurić, Živojin (ur.), *Srpska politička misao*, 11 vol. 14, No. 1-2/2005.

Mohyedein Ahmad Almadaney, M.A.

THE EUROPEAN UNION POLICY TOWARDS SUDAN

ABSTRACT

After gaining independence from Egypt and the United Kingdom in 1956, many turmoils have occurred in Sudan such as military regimes, civil wars followed by ethnic, religious and economic conflicts between the Northern and Southern Sudan, coup d'état in 1989, USA attacks on Sudan and a new Constitution in 1989, uprising in Darfur, and the independence for Southern Sudan in 2011. The second civil war, which lasted over two decades, resulted in more than four million displaced persons and more than two million deaths in Sudan. Besides, during the conflict in the Darfur region, nearly two million people were displaced and more than 300,000 deaths were caused. Constant conflicts and turmoils in Sudan since the mid-20th century have affected all neighboring states, and many of them have provided shelter for over a half million of Sudanese refugees.

Additionally, Sudan is a source and transit country for men, women, and children who are subjected to forced labor, forced begging or sex trafficking in Europe, Middle East countries, and others.

On the other hand, after establishing the European Union, with constant institutional reforms, the EU has nowadays developed the Common Foreign and Security Policy. Since 2011, it has officially launched the European External Action Service - EEAS, which represents the European Union's diplomatic corps. The key issues for the EU External Action Service towards Sudan are providing aid for recovery across the war-affected areas, maintaining the dialogue with the governments of the Republic of Sudan and the Republic of South Sudan, and providing humanitarian aid.

Key words: civil wars, conflicts, refugees, trafficking, Common Foreign and Security Policy (CFSP), European External Action Service (EEAS), humanitarian aid.